

* LLETRES *

* ART *

* CIENCIA *

PREUS

Número sol 2 quartos
 Trimestre 2 rals

Se publica

'ls dias 1 y 15 de cada mes

ADMINISTRACIÓ

Carrer de la Cucurulla, número 3
 Llibreria

INFLUENCIA DEL CALOR CENTRAL
 EN LA DEMARCACIÓ DE LAS COSTAS

No globo terraqui, desde las més llunyanas épocas prehistóricas, ha estat subjecte á notables modificacions de la seva crosta exterior, produhidas, entre altras causas de poca importancia, per la explossió de las forsas del calor central.

Un dels efectes immediats d'aquestas revolucions de las forsas internes es la irrupció de la mar en unas parts de la superficie terrestre, y en altras la retirada de sas ayguas, segons s'hagi elevat ó enfonzat lo terreno.

Lo mateix *Diluvi* de que 'ns parla la Biblia, aqueix trastorn de la naturalesa que 's troba en las tradicions de tots los pobles primitius, no fou més que un d'aquestos horrorosos cataclismes que donan per resultat la completa transformació de las fronteras que separan los dominis del oxígeno de las regions submarinas.

La erupció volcánica de las Cianeas doná lloch, aixís mateix, á que 'l mar Caspi, lo llach Aral y 'l Ponto Euxino, reunits, inundessin dilatadíssimas planuras, ocupant una extensió tan

gran com la del actual Mediterrani.

Aquest, en cambi, primitivament, no era més que un petit llach, que s'engrandí, transformantse en mar, al precipitarshi l'Atlántich per l'estret de Gibraltar.

Peró no sempre las transformacions y 'ls cambis superficials de la terra obeheixen á un moviment brusch y momentani. Moltes vegadas la elevació ó enfonzament de las terras, y per consegüent la retirada ó avens de las ayguas, han sigut produhits en lo transcurs dels sigles per la acció lenta de la potencia transformativa á que obeheix la Naturalesa entera, deguda casi sempre á causas interiors.

Concretantnos á la Europa, que es la part del mon que 's presta més á nostras comprobacions, dirigim nostres ulls envers la Holanda.

Aquest país, llit natural de las ayguas oceánicas, está molt sovint subjecte á inundacions produhidas tant per la gradual infiltració del mar en sos terrenos tous y movedissos (*) com per la tendencia depressiva de las planuras que componen son territori.

(*) Aquesta infiltració doná origen als llachs d'Harlem, que acabaren per reunirse, formant, al acabarse 'l sigle xvii, un petit mediterrani.

Sos habitants s' han esforsat en totas épocas en aixecar admirables dichs pera oposar un entrebanch al pas del líquit element; però las irrupcions que á pesar d' aquells treballs han sofert las sevas planuras demostren ab sobrada evidencia que tart ó dejorn los Païssos Baixos desapareixerán sota las ayguas.

Testimoni històrich d' aquest enfonzament son las construccions romanas que allí 's troban submergidas desde molt remotas fetxas.

Del mateix modo 'l pas de Calais va guanyant terreno, y las costas de Normandía y la vall del Somme segueixen la mateixa evolució que las platjas holandesas.

També es una mostra evident de aquesta paulatina transformació 'l moviment de bàscula que 's ve observant en Suecia y Noruega: lo nort puja y 'l sud baixa.

En Talborg existeix una gran pedra, qual distancia á las ayguas del mar midí en 1749 lo sabí Linneo, y dels datos donats per ell y las observacions d' avuy se 'n deduheix que ara 's troba aquella á uns 30 metres més aprop de la costa. Ademés, una provincia entera, la Witlanda, se troba avuy completament submergida, y la Escania també está próxima á desapareixer. En cambi, Dinamarca y algunas parts de Suecia y Noruega, habitadas avuy dia, estaban primitivament cubertas per las ayguas.

Queda, donchs, suficientment probada la influencia que 'l calor central de nostre globo exerceix en la demarcació de las costas, y la probabilitat de que passats alguns milers d' anys hagi experimentat en aquest sentit notables modificacions.

¿Qui sab si en aquell temps la vella Europa, la part més avansada del globo, la que ha portat sempre més alta la bandera del progrés, se veurá transformada en arxipélach?

Llavors las algas y 'ls corals entreteixirian, en lo misteriós silenci de la

vida submarina, merescudas coronas de gloria en recort de sa passada grandesa, embellint ab ellas los palaus de sas grans ciutats y 'ls artístichs capitells de sas monumentals columnas.

E. GUANYABENS

DELIRI

L' eura verda s' enfila
sens guarni' al mur d' un cortinatje tosch?
sens arbre hont ni 'l rossinyol refila?

JOSEPH SERRA

Demana amor mon esperit; lo cerco,
y trovo desenganys; envá suplico,
que á na 'l meu cor, ningú lo seu li obra.

De ma tristesa no 'n puch dir la causa:
tothom se 'n riu. Si un' altre vòlta probo,
un altre desengany lo cor esgruna,
que, sanguejant y tot, mentres alenti,
¡oh dona! 't beneix ¡quina desditxa!
Que n' haig de fer del mon y de sas glorias,
si jo sens ton amor soch un cadavre.
Y jo fora ditxós si m' estimessis;
mes desde que 't vegí, desde el trist dia
que 't vaig demaná amor y vas negármel,
ni un somris s' ha ovirat en los meus llabis,
los qui sempre frisosos, un bes cercan.
Un bes! ho sents? un bes! ilusió boja
que may m' haurás fet veurer realisada.
No veus que més que l' ayre 'l necessito?
¿Veus que tinch set d' amor y ni una gota
me n' has dat may!... y ja la set m' ofega?
¿Ab quin delit beuria en los teus llabis
l' aigua que 'm pot donar salut y ditxa,
si dolls d' amor tant sols per mi 'n brollessin!
Quant me 'l vols dar! ¿Quan vegis que la vida
ja del meu cos se 'n va? ¿Quan los meus llabis
no tingan forsa pera el bes tornarte
ni los meus brassos per ton cos estrenyer?
Pero sí! que per darte el bes qu' ansío,
agonisant, y mort y tot, la vida
retornaría 'l cos, puig que deixantlo,
per qué sens ton amor ja res hi feya,
donantli 'l teu amor, devallaría
fins del cel si hi sigués; perquè es menys gloria
qu' abraçar á una dona idolatrada.

A voltas á la nit, quan las tenebras
conjurán pensaments al front reunintlos,
y lo cap cansat ja de tot lo dia
de tan patir mil ilusions se forma,
veig de sobte una imatge que m' encanta.
Ets tu y 't veig veni' ab los cabells negres

com mon dolor; hermosa, encisadora,
y com mostrant una nuesa casta.
Vens cap á mí, t' acostas, y ab dolsura
me fas un petó al front; mes, quant voldria
estampir en tos llabis bes dolsíssim,
no 't veig de sobte, y sento una riallada
que 'm trau lo cor d' arrel, com si una colla
de fantasmas rigués de ma impotencia,
y de mas esperansas escarnidas.
Llavors tot sol ab mon dolor me quedo,
y 'l cor empeny als ulls dos dolls de llágrimas

· · · · ·
· · · · ·
Mes jo 'm sento morir, y no m' envias
ni una paraula de consol, ingrata.
Dígam al menys que quan mon fi s' acosti,
en los teus brassos trobaré una tomba.
Si aixó te de passar; si quan jo fini
tu has de venir l' últim suspir á rebre,
espero ja la mort, d' aquesta vida,
vull que á passos gegants lo fi s' atansi.

ERNEST SOLER

AGNÉS DE LLAR

Continuació

I

HEN la confluencia del antich Titus que naix en la enlayrada montanya de Puig-Perich, y del Riu-major que prové de las neveras del magestuós Canigó, s' alsa la població de Vilafranca de Conflent, fundada en 1095 pél comte de Cerdanya Guillem-Raymont.

En una casa d' un dels carrers més concorreguts, hi vivian los descendents de l' antiga familia de Llar. La residencia de sos antepassats era un castell situat en la més alta roca de las montanyas que forman la vall de Queransá. Desde allá dalt observava la corrent del Tet lo qual mostrant las galas de sas crestallinas aigües passava remorós, saltant per entre 'ls rochs que trova á son camí; d' allá dalt dominava las casetas de Tobes (Thués) aplegadas com un remat de blancas ovellas. En lo sigle xvii, época que á nosaltres nos interessa, del tal castell no 'n restavan ja més que runas, y demunt d' ellas s' hi anavan construhint algunas barra-

cas qu' avuy han arribat á formar un caserio.

De la mencionada casa de Vilafranca de Conflent, s' hi veyan sortir cada matí dos infants que alegres y enjogassats s' allunyavan de la població y 's dirigian al camp ahont se prodigavan mutuament mil festas y caricias. Unas vegadas ageguts demunt la molsa á la voreta del Tet, contemplavan extasiats sa corrent plena d' escuma; altrás voltas s' entretenian en cullir flors boscanas tot pujant la costa d' una montanya; y aixís passavan tot lo día mentres era illuminat pél sól; y quan la nit estenia son mantell tatxonat d' estels, corrián vers la casa paterna á escoltar las rondallas de la vella María, antiga serventa de sos pares.

Los dos eran germans, fills de Cárles y Agna de Llar; l' un se deya Francesch y encara que ab prou feynas contava dotze anys, no deixava de notárseli cert ardor guerrer y un gran amor á sa patria Catalunya, lo qual feya concebir d' éll molt bonas esperansas; la noya 's deya Agnés y en sas jovenívolas faccions s' hi marcava 'l retrato de sa mare, que, segons se diu, en sa juvenesa havia estat una verdadera hermosura. Sos ullets eran negres y vius com una centella y en son constant somriurer deixava veurer sas arrenglaradas dentetas de neu.

Un jorn sortiren, com de costum, los dos germanets y al arribar al bosch, teatre de sas infantils escenas, mentres Agnés s' entretenía en escoltar lo cant dels aucellets, Francesch s' ocupava en teixirli una corona de flors. Quan feta la tingué, va colocarla al front de la nina... ¡mes ay! que 'l somris ab que creya Francesch que sa obra sería rebuda se convertí en plor. En la corona hi havían algunas flors plenas d' arestas, y aqueixas feriren lo front angelical d' Agnés. Son germá plé de vergonya llensá la corona...

Passada alguna estona ja 's tornavan á juntar los llabis riallers dels dos ger-

mans pera prodigarse mil patons y
abrassarse com de costum.

¡Com ignorava Agnés que 'l pervin-
dre la coronaria ab una verdadera co-
rona d' espinas!

Seguirá

LA MORT D'UNA MARE

Era estesa sobre 'l llit
y semblava que dormía,
encara én galtas y front
te lliris y clavellinas.
Com lo doctor no ha parlat,
¡quí sab si encara es ab vida!
Ja li diu lo seu marit:
—Muller, obre 'ls ulls y miram,—
y de sas galtas las flors
poch á poquet se marcían.
Ja sa mare li ha parlat:
—¿Cóm no 'm contestas, ma filla?—
y de sas galtas las flors
poch á poquet se marcían.
Ja li diu lo seu fillet:
Besam, mare de ma vida!—
y de sas galtas las flors
ja totas eran marcidas.
No cal que vinga 'l doctor,
ja es ben cert que morta sia!
que son fillet l' ha cridat:
¡Mare de la meva vida!
y ¡quina mare al seu fill
¡bon Deu! no li respondria?

ANGEL GUIMERÁ.

UNA OPINIO

II

L'art, además de recrear nostre
sentit intelectual, deu haber de
tenir un' altra circumstancia no ménos
indispensable; tal es un objectiu que
serveixi de norma al artista pera con-
tribuir ab sas obras al progrés de la
Humanitat.

Es innegable la influencia de la emis-
sió gráfica del pensament sobre l' ho-
me, y en especial la que exerceixen las
quatre ramas de las bellas arts: la mú-
sica, la poesía, la pintura y la escultu-
tura. ¿Perqué, donchs, no emplearlas
com sa propia grandesa demana? ¿Per-
qué no ferlas seguir al compás de la

civilisació, contribuhint vigorosament
al progrés, com actualment fan las
ciencias?

Tal vegada hi ha qui bonament creu
que l' art avuy ompla be lo seu objecte,
pero al que tal convicció tinga lo re-
metem al article del número anterior,
suplicantli que 's prenga la molestia
de pensar sobre cada una de las afir-
macions allí contingudas.

No basta que 'ls artistas s' afanyin
en donar llustre ab sas obras á la esco-
la, estil ó manera que més simpática
sia al seu modo de veure, mentres al
executar sas composicions no tingan
un pensament primordial al que sub-
jectin tot lo demás. L' artista ha de ser
filosofh tant com artista. L' art, com
la filosofía, ha de tenir duas solas ten-
dencias que constitueixin altres tants
ideals, lo progrés y 'l retrocés ó me-
llor dit *statu quo*.

La societat sempre ha estat y sempre
será moguda per los partidaris d' anar
endavant, contenint los partidaris del
estacionament la impetuositat de las
ideas novas. D' aquestas tendencias l'
una ha equilibrat l' altra y ab la con-
tinuitat de la lluyta ha crescut lo
progrés portantnos á la civilisació pre-
sent y deixantnos entreveure un por-
venir sempre mellor si hi posem de
nostra part tot lo que puga contribu-
hirhi.

En las generacions passadas las ideas
no 's discutian quan revestian un ca-
racter general; lo mes fort tenia la
rahó. Avuy ha variat tot d' aspecte: la
ploma es reconeguda com la mellor
arma, y la fragor del combat es susti-
tuída per la animació del Ateneo. Un
pensador francés ha dit:

Le poëte dans des jours impies
vient préparer des jours meilleurs
il est l' homme des utopies:
les pieds ici, les yeux ailleurs.

A nostre concepte, lo mateix que s'
ha dit del poeta deu aplicarse al artis-
ta. ¿Perqué no?

Pero no vaja á creurers que tractém

UN BATEIG EN TEMPS DEL DIRECTORI (*Kaemmerer*)

d' aconsellar la afiliació en cap de las mil fraccionetas ab que la conveniencia d' uns quants ve mistificant tots los dias los grans ideals de la Humanitat. Per aquest motiu volém que l' artista pensi, que no obri per la imaginació dels altres; y aixís, únicament aixís sabrá no empetitirse en la titánica lluyta per la existencia; qu' es l' ideal del progrés.

¿Quantas obras del art modern poden citarse, célebres per sa tendència en tal ó qual dels dos sentits indicats?

Avuy la pintura y la escultura estan en plena vida, pero apenas arriban á produhir aquestas obras capdals que sellaren las épocas grega, romana y del Renaixement. Y no es que faltin artistas; mireu sino la factura á quin extrém de perfecció ha arribat, per lo qual estem fermament convensuts que, no obstant, es próxim lo dia en que 'ls artistas, buscant mes ample espay, inspirantse sempre en la naturalesa, sabran empendre una nova vía que formarà época en los anals de las bellas arts.

E. CANIBELL

Acabará

MOSAICH ROMÁ

EXISTENT EN LO MUSEO DE SANTA ÁGUETA

Ho mosaich romá existent en lo museo de Santa Águeta, del qual ne publiquem una copia, es procedent del ántich Palau de Barcelona, en lo lloch que ocupa 'l carrer de Sobradíel entre las casas núms. 9 y 10 y á 3 metres de profunditat del nivell del carrer. Fou descobert al fer lo derribo de dit edifici en Abril de 1860 y trasladat al saló de San Jordi de la Diputació provincial en Maig del mateix any. D' aquest punt fou aixecat molt precipitadament en 1869 y trasladats los fragments al lloch ahont avuy se poden visitar.

Dit mosaich representa un circo ro-

má y medeix 8 metres de llarch per 3,50 aproximadament d' amplaria.

Quatre quadrigas recorren lo circo d' esquerra á dreta. A tots los precedeix un heralt qual nom está escrit en lo fondo del quadro.

La primera quadriga que 'l segueix porta 'ls caballs

ERIDANVS
ISPVMIVS
PELOPS
LVCXVRIOSVS

Lo caball de primer terme porta escrit sobre 'l quart traser lo nom de NICETI.

Dels noms dels caballs de la segona quadriga sols se 'n llegeix:

ISVS
IVS
VS
NOR

Los caballs del primer y segon terme portan escrit en lo quart traser CONCOR. En lo de primer terme se li llegeix en lo pit RDI.

Los noms dels caballs de la tercera quadriga son:

PYIRIPINVS
ARPASTVS
EVFRATA
EVSTVLVS

Lo caball de primer terme y 'l de segon tenen escrit en lo quart traser CONCO.

Los noms dels caballs de la quarta quadriga son: BOTROCA, SCOLASTICVS, RECNATOR y FAMOSVS. En la espina dorsal hi ha una T.

En la meytat alta del mosaich s' hi veuhen representats varis jochs y en mitj d' ella hi ha una taula ab caracters grechs.

Aquest mosaich es una verdadera joya de la arqueología y constituheix un dels millors objectes del museo de Santa Águeta, ahont se pot visitar tots los dias feynés de las 10 del matí á las duas de la tarda.

BELLAS ARTS

De las obras exposadas aquesta quinzena en lo establiment del senyor Parés, mencionarem en primer lloch, tres acuarelas degudas al artista senyor Tusquets.

Aquest es un d' aquells pintors de talent, que fills de llargas horas d' estudi passadas devant del natural examinantlo ab afany, y observant sas més petites transformacions, educat son gust artístich en la Roma immortal al mitj dels grans talents pictòrichs de tot lo mon, despreocupats de tota escola, y enamorats sempre de la Naturalesa, arriban á possehir la forma ab precisió, á compondrer correctament y á pintar ab maestria y verdaer coneixement de l' art. Aquestas condicions reuneix dita ayguada y aixís mateix las altres dos, que representan l' una un soldat del Papa, pintada ab valenta pinzellada, ab complerta veritat y de tant vigor com una pintura al oli; y l' altre una dama vestida ricament acabant sa *toilette* devant d' un tocador. No 's pot donar un conjunt més armónich, una llum més ben distribuïda, un dibuix més correcte que 'l que domina en aquesta última ayguada. No hi ha res oblidat; cada detall está ab justesa colocat en lo lloch que verament sembla correspòndreli, los objectes artístichs per tot arreu espargits ho son per un artista, tot ab un descuit de coqueteria, ab un desordre distingit; l' habitació entera, impregnada de la vida íntima de la aristocrática dama, y la forma; que ben dominada! cada plech de la roba está dibuixat ab una justesa acabada y may ni aquest detall minucios destorba per res lo conjunt de l' obra, ni lo carinyo ab que tot está pintat motivan que la factura sia cansada y la espontaneïtat hi manqui. Lo senyor Tusquets nos ha demostrat qu' es un verdader artista.

Lo senyor Tamburini ha exposat en lo mateix local una testa de noya, pintada ab molt cuydado y modelada perfectament. ¡Llástima es que s' hagi contentat, pot ser, observant un modelo que li donaba algunas imperfeccions com per exemple algunas tintas del coll, un poch exageradas! Un altre dels expositors es lo pintor senyor Marqués. Veus aquí un jove que comensa sa carrera brillantment. Li preveyém un pervindre de gloria. Es una esperança verdadera en lo género qu' es dedica

Lo paisatge y la marina que ha presentat son recomenables en molts conceptes. La factura es grandiosa, lo color simpátich, y l' aigua es de hermosa transparencia. Procuri lo senyor Marqués no amanerarse, estudihi la

perspectiva y lo dibuix, observi 'l natural y será un paisatgista de primera.

Lo senyor Roig y Soler ha presentat també una marina de las costas de Sitjes. En ella dominan las mateixas qualitats de sas obras anteriors; brillantó de color, coneixement acabat de la perspectiva, factura simpática y bona impressió de sol, á més del bon gust en escullir l' assumpto que 'l fa esser sumament agradable á la vista.

Firmada del senyor Roig y Bofill, ho es una altre marina, com ho es igualment del senyor Miró una de més petita. En la primera l' aigua y lo celatje son pintats ab notable transparencia. No son tan felissas sas líneas un poch monótonas, segons nostre modo de veurer, tal volta es degut á que 'l pintor se subjectá á copiar extrictament la Naturalesa.

En quan á la del senyor Miró es ben sentida y á trosos ben executada.

Finalment, havem vist exposat un cap de senyora, estudi d' en Francisco Masriera, pintat ab delicada distinció si be pecant los obscurs d' un to groguench que 'ns ha semblat un poch fals; dos estudis de cassa ben tractats del senyor Martí; un quadret del senyor Torres Pardo figurant una costum andalussa de trossos justament apuntats; dos retratos, d' en Leopoldo Roca, no tan acertadament pintats com altres obras anteriors que havem vist del mateix artista; una escultura del senyor Clarassó titulada *Nadal*, prou intencionada, y un' altra del jove senyor Arnau, en lo qual posa de manifest son continuat avens en l' art esculptòrich.

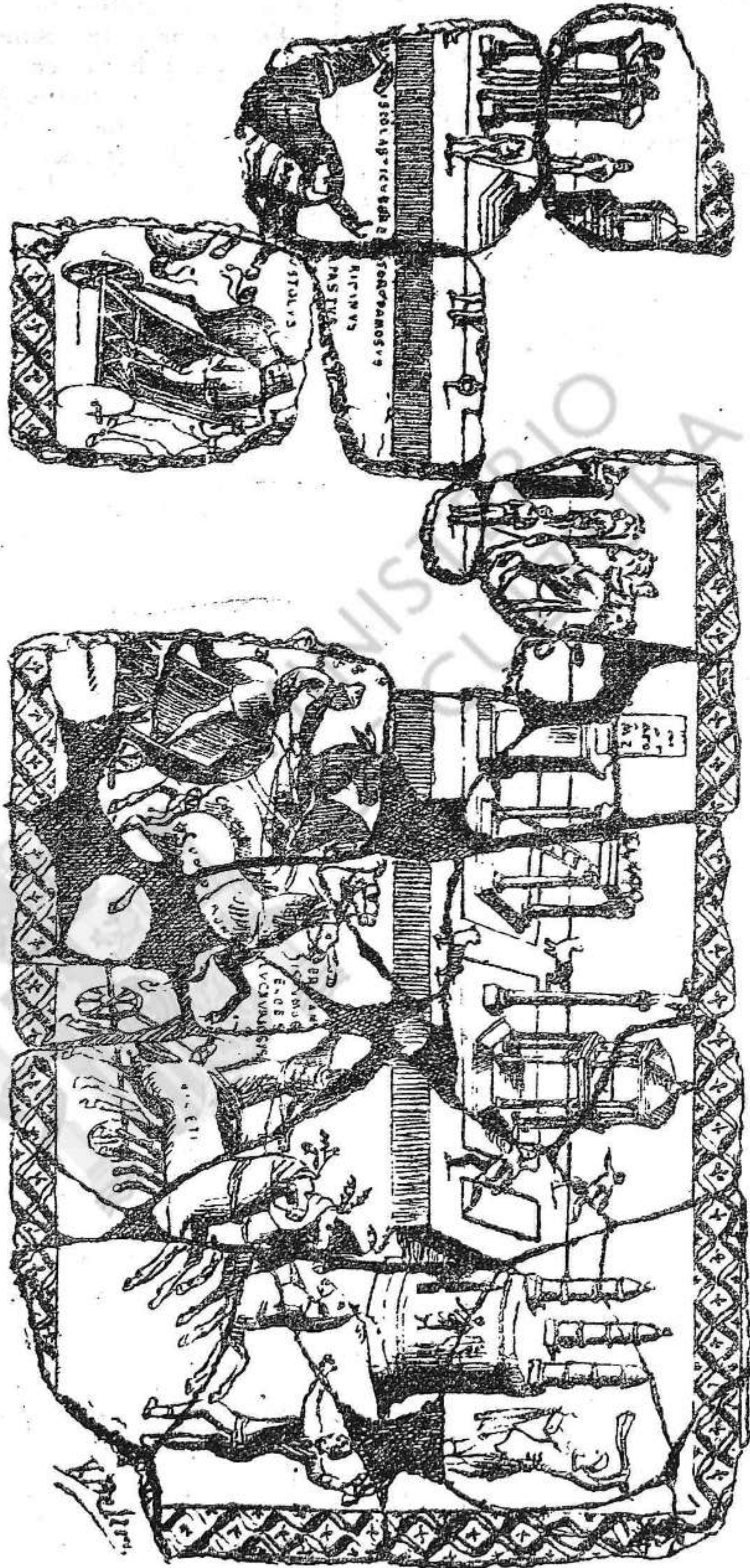
M. M. M.

NOVAS

Lo grabat que avuy publicuém titolat *Un bateig en temps del directori*, es reproducció d' una magnífica tela de Kaemmerer, y forma part de la importantíssima obra del malhaurat Joseph de Manjarrés *Las Bellas Arts*, que editan los senyors Joan y Anton Bastinos.

Hem tingut ocasió de visitar la exposició de projectes del monument que ha d' erigirse á la memoria de Colon, instalada en una de las salas del museo Martorell en construcció, y si bé son número es bastant reduhit, en cambi alguns d' ells donan idea del bon gust artístich de sos autors.

MOSAICH ROMÀ EXISTENT EN SANTA ÀGNETA

CRÒQUIS DEL NATURAL